

“La muralla de Barcelona mereix figurar com a referent de l’Imperi romà”

Alessandro Ravotto, investigador adscrit de l’ICAC, ha rebut el premi Ciutat de Barcelona 2017 en la categoria d’Història per la seva tesi sobre la muralla de la ciutat. Parlem amb ell sobre la importància d’aquest monument i del que ara en sabem de nou gràcies a la seva recerca.

La teva tesi aborda el monument romà més important de Barcelona.

Volumètricament és sens dubte el més gran i imponent. De l’altre gran monument que simbòlicament s’hi pot equiparar, el temple, només en tenim 4 columnes i un tros de podi. Són les dues primeres infraestructures de les quals es dota *Barcino*.

Però la importància de la muralla no és només per la monumentalitat.

No: també perquè afecta el desenvolupament de la ciutat ben bé fins a l’època medieval. De fet quan perd la finalitat defensiva, a l’època medieval, també és una constricció: la ciutat hi ha de conviure i confrontar-s’hi.

La muralla neix amb finalitat més política que defensiva?

La finalitat política és fonamental. És propaganda d’una filosofia que el

Vista de la muralla de Barcelona.

mateix August difon a tot arreu: el retorn a la *urbanitas* i a models hel·lenístics. La muralla és un element cabdal en la imatge de la ciutat. Fa uns 10 metres i coincideix amb l'altura de la base del temple, de manera que vista de lluny, la muralla feia de pedestal al temple, que està sobre un dels dos turonets de Barcelona.

La muralla és
propaganda del
retorn a la *urbanitas*
que el mateix August
difon a tot arreu

Devia impressionar!

Aquesta finalitat política es reconeix en totes les muralles del període augustal. Proliferen a tot arreu, tot i que és un període de pau i en teoria no calien. Però dubto que fossin només façana, *atrezzo* propagandístic. La muralla tenia mecanismes de l'arquitectura militar, i de fet la funció almenys de control del territori segur que la tenia.

Quin paral·lels constructius té la muralla inicial?

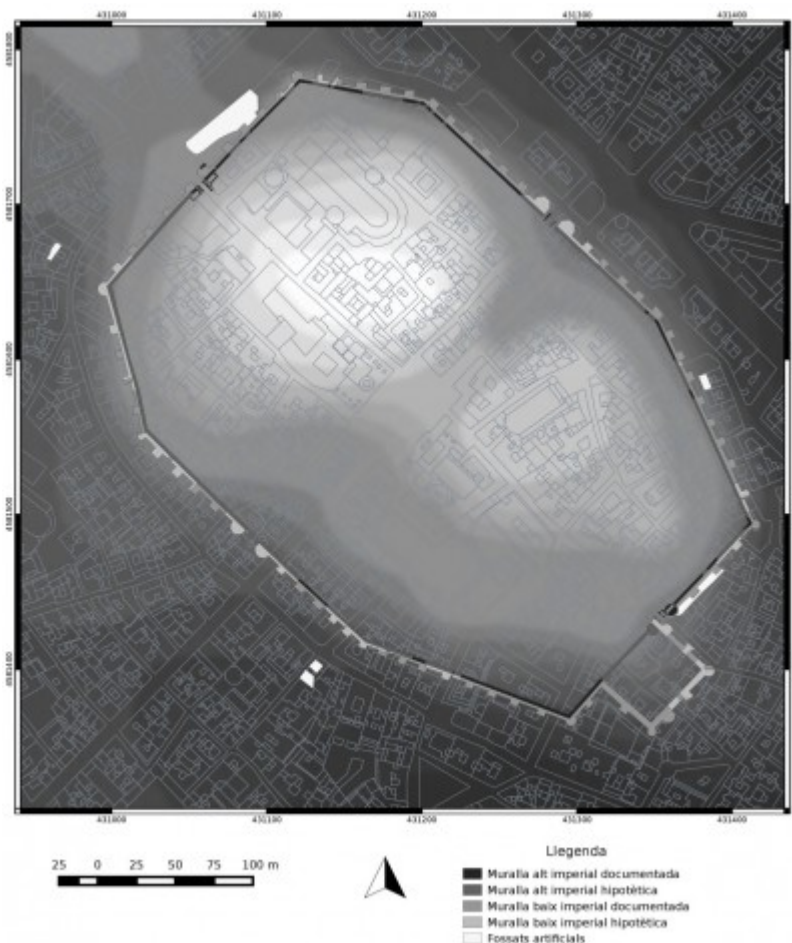
Els referents més pròxims serien al nord d'Itàlia. La muralla dona forma a la ciutat perquè es construeixen alhora: aquest octàgon allargassat. *Alba Pompeia* (avui Alba, al Piemont) és quasi un prototip de la planta de la ciutat de Barcelona. Pel que fa a la muralla, els referents serien les muralles d'Aosta i de Torí.

L'han de reformar gairebé tres segles més tard.

Sí, al segle III, una època de crisi, malestar i inestabilitat política, en què tenir muralles era un avantatge. De fet, qui tenia problemes venia a Barcelona. Ataülf, el rei visigot, quan s'escapa d'Honorius des de la Gàl·lia hi estableix la seva cort.

La reforma s'emmiralla en algun model?

La muralla de Barcelona podríem dir que és molt representativa de l'àmbit hispànic del segle III, que és quan tenien por de veritat. No és una ampliació, té el mateix perímetre excepte a la zona del port. La nova muralla s'adossa a tot el recorregut de la primera muralla. Va implicar enderrocar tot l'urbanisme fora muralla, a part de les necròpolis. Barcelona era una ciutat molt petita, i es van destruir els barris adjacents i se n'aprofita el material.

Plànol general de la muralla barcelonina.

La teva tesi acaba amb la històrica controvèrsia per fixar la cronologia d'aquesta reforma.

Com és relativament normal, hi havia multitud d'hipòtesis: que si era del segle III, del IV o fins i tot V. Té justificació: costa definir-ho, és una infraestructura que dura mil·lennis, té una vida útil d'uns 700 anys, pateix moltes modificacions dins el teixit urbà... Ara sabem,

amb base arqueològica, que la data a partir de la qual es fa la reforma baix-imperial monumental de la muralla original del segle I és l'últim terç del segle III, i que les obres duren màxim fins a inici del segle IV.

Si la muralla va tenir un rol defensiu *de facto* és motiu de continuació de la recerca.

És la que veiem avui.

Sí, i aquesta muralla ja és militar: una màquina de guerra perfecta! Mereix figurar dins dels referents de l'Imperi romà. La muralla de Lugo és més gran i conserva tot el perímetre, però no té ni un pam d'alçat! Aquí en canvi tenim sempre els dos pisos originals, i accessos i finestres.

Aquesta muralla va posar a prova la funció defensiva?

No ho sabem, però hi ha indicis. Per començar, cada torre té dos pisos, mentre que el prototip, que és la muralla aureliana de Roma, només en té un. Això vol dir que hi ha un espai addicional perquè la població s'hi pugui refugiar. A més, la muralla té finestres i accessos des de l'interior. També destaca el nombre de torres: 80, per un perímetre d'entre 1.300 i 1.400 metres. És típic d'Hispania el gran nombre de torres, però Barcelona surt del normal.

Com deies, una “màquina de guerra”!

Però si va tenir un rol defensiu *de facto* és motiu de continuació de la recerca. Sabíem dels dos moments constructius, que s’han revelat augustal i baix-imperial i que ja és una conquesta, però hem d’anar més enllà. En època visigoda Barcelona és escenari de guerres i setges i se suposa que la muralla en va patir les conseqüències.

Voldries afegir res més?

Sí, aprofito l’avinentsa per expressar el meu agraïment a la directora de la tesi, la **Isabel Rodà**, i també al Servei d’Arqueologia municipal i al Museu d’Història de la Ciutat, a més del Servei d’Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat, que m’han permès col·laborar amb ells durant els més de 10 anys de la meva recerca.

Lliurament del premi Ciutat de Barcelona al Saló de Cent de l’Ajuntament, el 15 de febrer.